

ประสิทธิภาพของมาตรการควบคุม จำนวนและความหนาแน่นของจุด จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

CAS
Center for Alcohol Studies

IHPP
Thailand

แผนงานพัฒนาศักยภาพนักวิจัยด้านนโยบายแอลกอฮอล์
สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ 2553

โดย วิรุฬห์ ว่องวรธนะกุล*, กัญพลา ธรรมธังสี*, ธนธรรพ์ รัตนโชติพานิช**

หลักฐานวิชาการจากนานาชาติยืนยันได้ว่า การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลกระทบเชิงลบหลายประการต่อสุขภาพและสังคม โดยปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในวงกว้างและตกเป็นภาระแก่สังคมซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการแบกรับ แก้ไขและป้องกันปัญหา ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งปริมาณและรูปแบบในการบริโภค มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงของปัญหาจากการบริโภคในสังคม ดังนั้น มาตรการที่มุ่งเน้นการควบคุมปริมาณการดื่มในสังคมและปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภค จึงเป็นแนวทางในการป้องกันและจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อย่างไรก็ตาม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย การขาดการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นหนึ่งในปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้การดื่มแอลกอฮอล์เป็นไปโดยง่ายและสะดวก การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางกายภาพ คือ การที่ผู้บริโภคและประชาชนทั่วไปสามารถหาซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้จากจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งแบบที่มีที่ให้บริการดื่ม (on-premise) เช่น ผับ บาร์ ร้านอาหาร เป็นต้น หรือ แบบที่ขายให้ไปดื่มที่อื่น (off-premise) เช่น ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น หากจำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีมาก และไม่มีการจำกัดวันและเวลาในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โอกาสหรือความสะดวกในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็จะเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาวิจัยจำนวนมากเลือกใช้ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นตัวชี้วัดระดับการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางกายภาพ ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ จำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ หรือ เขตการปกครองใดๆ หากมีความหนาแน่นมากย่อมหมายถึงพื้นที่นั้นๆ มีจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นความหนาแน่นของจุดจำหน่ายต่อจำนวนประชากร ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายต่อเขตการปกครอง ความหนาแน่นต่อพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และจำนวนจุดจำหน่ายต่อระยะทางในถนนเส้นหลัก (1)

ทำไมต้องควบคุมจำนวนและจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ข้อมูลวิชาการยืนยันว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนและความหนาแน่นของร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สัมพันธ์กับปริมาณการดื่มที่เพิ่มขึ้น รวมถึงความรุนแรงของผลกระทบที่เพิ่มขึ้น ทั้งด้านพฤติกรรมความรุนแรง เหตุการณ์ทะเลาะวิวาทและการทำร้ายร่างกาย การดื่มแล้วขับและการเกิดอุบัติเหตุจราจร ซึ่งล้วนสอดคล้องกับผลการศึกษาว่า มาตรการควบคุมและจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางกายภาพมีประสิทธิภาพในการลดการบริโภคแอลกอฮอล์และผลกระทบที่เกี่ยวข้อง (1)

ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จำนวนจุดจำหน่ายเพิ่มขึ้น --> ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเพิ่มขึ้น --> ปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์โดยรวมเพิ่มขึ้น

หลักฐานวิชาการจากนานาชาติยืนยันได้ว่า ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในประชากรทั่วไปและในเยาวชน (2-6) ซึ่งหมายความว่า เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ที่มีร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่หนาแน่นจะมีปริมาณการบริโภคสูงกว่า

ข้อมูลวิชาการบ่งชี้ว่า ความหนาแน่นของร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์สัมพันธ์กับปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากร (4) ความหนาแน่นจุดจำหน่ายแอลกอฮอล์ต่อประชากรทั้งบาร์และร้านอาหาร (on-premise) สัมพันธ์กับปริมาณการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อประชากร (2) และพบว่า พื้นที่ที่มีจำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เยาวชนดื่ม (6)

ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับผลกระทบจากการบิน

ข้อมูลทางวิชาการพบว่าความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งผลกระทบทางสุขภาพและสังคม ทั้งผลกระทบแบบเฉียบพลันและในระยะยาว

จำนวนจุดจำหน่ายเพิ่มขึ้น --> ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเพิ่มขึ้น --> ผลกระทบเพิ่มขึ้น

- อุบัติเหตุจากรถเพิ่มขึ้น
- อัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจากรถเพิ่มขึ้น
- ปัญหาความรุนแรงเพิ่มขึ้น
- อัตราการเสียชีวิตจากโรคตับแข็งเพิ่มขึ้น

ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับการดื่มแล้วขับ การเกิดอุบัติเหตุจากรถ และการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจากรถในประชากรทั่วไปและในเยาวชน งานวิจัยระบุว่าความหนาแน่นของจุดจำหน่ายต่อพื้นที่ทางภูมิศาสตร์สัมพันธ์กับการดื่มแล้วขับของเยาวชนและการมีโอกาสร่วมเดินทางกับผู้ดื่มแล้วขับ (6) และความหนาแน่นของจุดจำหน่ายต่อประชากรสัมพันธ์กับจำนวนอุบัติเหตุจากรถและอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจากรถที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ (7)

ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงและเหตุการณ์การทำร้ายร่างกาย หลายงานวิจัยบ่งชี้ว่าพื้นที่ที่มีร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หนาแน่นมีความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงสูงกว่าพื้นที่ที่มีร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เบาบาง ทั้งย่านชุมชนในเขตเมืองและชานเมือง และทั้งชุมชนของประชากรเศรษฐกิจฐานะสูงหรือต่ำ (8) นอกจากนี้พบว่า ความหนาแน่นของบาร์ (on-premise) สัมพันธ์กับปัญหาความรุนแรงในชุมชนของประชากรที่มีฐานะปานกลาง ฐานะยากจน และชุมชนในชนบท (9) การเพิ่มขึ้นของจุดจำหน่ายแอลกอฮอล์แบบซื้อกลับไปดื่ม (off-premise) สัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของอัตราการเกิดปัญหาความรุนแรง (10)

การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับการเสียชีวิตจากโรคตับแข็ง (11) และในระยะยาวนั้น มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางกายภาพ ทั้งด้านจำนวน/ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายรวมถึงการกำหนดอายุขั้นต่ำในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่งผลทางอ้อมต่อสถิติการเสียชีวิตจากโรคตับแข็ง (12)

มาตรการการควบคุมจำนวนและ/หรือความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การควบคุมจำนวนและความหนาแน่นจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำได้หลายแนวทาง โดยมักต้องอาศัยกฎหมายและการบังคับใช้เพื่อปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการดื่มของสังคม การบังคับใช้มาตรการดังกล่าวอย่างจริงจังเป็นแนวทางที่มีประสิทธิผลและมีความคุ้มค่าในการควบคุมปริมาณการบริโภคและผลกระทบที่เกี่ยวข้อง มาตรการเหล่านั้น ได้แก่

1) ระบบการออกใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นการกำหนดให้ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องมีใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดใดชนิดหนึ่งหรือทุกชนิด การมีหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดในการออกใบอนุญาต รวมไปถึงการกำหนดจำนวนใบอนุญาตในแต่ละพื้นที่ จะเป็นการควบคุมความหนาแน่นของจุดจำหน่ายไม่ให้มีมากเกินไปจนส่งผลให้การดื่มเพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ หากทางภาครัฐมีอำนาจทางกฎหมายที่จะยกเลิกใบอนุญาตจำหน่ายในกรณีที่เกิดละเมิดกฎหมายหรือข้อบังคับในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การยึดหรือยกเลิกใบอนุญาตก็จะเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการลดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (1)

2) มาตรการห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำแนกเป็นการห้ามขายโดยสิ้นเชิงและการห้ามขายบางส่วน มาตรการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยสิ้นเชิงเป็นมาตรการที่มีประสิทธิผลสูงในการลดการบริโภคแอลกอฮอล์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง แต่เป็นไปได้ยากในหลายสังคมและอาจนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ โดยเฉพาะปัญหาการค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผิดกฎหมาย (1) มาตรการห้ามขายบางส่วนมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการห้ามขายในวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด การกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ (Zoning) การห้ามขายเฉพาะกลุ่มบุคคล ทั้งนี้ มีงานวิจัยที่ศึกษาพบความสำเร็จในการบังคับใช้มาตรการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉพาะกลุ่มบุคคล เช่น ในเด็กและวัยรุ่น หรือห้ามเฉพาะเหตุการณ์ อาทิ ณ การแข่งขันกีฬาหรืองานแสดงดนตรี มาตรการการห้ามขายเป็นมาตรการที่ส่งผลให้การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางกายภาพเป็นไปได้ยากขึ้น เนื่องจากเวลาและสถานที่ที่ขายแอลกอฮอล์ได้มีช่วงเวลาและจำนวนสถานที่ลดลงเมื่อเทียบกับเวลาปกติ

3) การที่รัฐเป็นผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นมาตรการที่ใช้ในหลายประเทศ กลุ่มสแกนดิเนเวีย ในบางพื้นที่ของสหรัฐอเมริกา และอินเดีย โดยเป็นมาตรการที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการร้านค้าปลีกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งการจำกัดจำนวนร้านค้าปลีก การจำกัดเวลาขาย และการไม่ให้สิ่งจูงใจในการสร้างกำไรจากการเพิ่มยอดขายทั้งนี้ (1) ข้อค้นพบจากงานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า ระบบที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการขายปลีกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบซื้อไปดื่มสามารถจำกัดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และปัญหาที่เกี่ยวข้องได้

สถานการณ์การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถือเป็นเรื่องง่ายและไม่เป็นปัญหาสำหรับประชาชนและผู้ดื่มของไทย ข้อมูลในปี พ.ศ. 2550 ชี้ว่า มีร้านค้า/จุดจำหน่ายที่ได้รับใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กว่า 530,000 ร้าน (13) หรือประมาณหนึ่งร้านค้าต่อประชากร 118 คน ประชากรทั่วไปใช้เวลาประมาณ 7.5 นาทีในการหาซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (14) สำหรับเด็กและเยาวชนสามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากร้านค้า ร้านอาหารบริเวณรอบโรงเรียนในรัศมีไม่เกิน 500 เมตร โดยใช้เวลาเฉลี่ย 12-14 นาที นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนยังได้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาจากผู้อื่น ทั้งผู้ที่อายุมากกว่าและต่ำกว่า 20 ปี (15)

งานวิจัยของไทยทั้งระดับประเทศ ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นยืนยันว่า พื้นที่ที่มีจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งอยู่อย่างหนาแน่นมีโอกาสเกิดการดื่มมากกว่าพื้นที่ที่จุดจำหน่ายหนาแน่นน้อยกว่า ทั้งการดื่มของประชากรทั่วไปและเยาวชน

อย่างไรก็ตาม มีกลไกควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 (16) โดยเป็นการกำหนดเวลาในการขายปลีกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เวลา 11.00-14.00 น. และ 17.00-24.00 น. การห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และบุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้ การห้ามขายและห้ามดื่มในสถานที่ต่างๆ ได้แก่ สถานที่ราชการ สถานพยาบาล สถานศึกษา หอพัก ศาสนสถาน สวนสาธารณะของราชการ และบ่อน้ำมัน รวมถึงการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา

จุดอ่อนของการควบคุมจำนวนและความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย

- พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มีมาตราที่ครอบคลุมการห้ามขายในสถานที่ต่างๆ แต่ยังไม่ครอบคลุมการควบคุมจำนวนหรือความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตการปกครองและพื้นที่เฉพาะ รวมทั้งไม่ครอบคลุมการกำหนดสถานที่ตั้งของจุดจำหน่ายแม้ว่าจะเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ตาม เช่น จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา ศาสนสถาน ชุมชนที่อยู่อาศัยที่ใกล้สถานศึกษา พื้นที่สาธารณะของเอกชน เป็นต้น

- พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 สะท้อนวัตถุประสงค์ในการสร้างรายได้ให้กับภาครัฐจากการเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และด้วยเหตุที่ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังต่ำมาก รวมถึงไม่มีข้อกำหนดจำนวนใบอนุญาตจำหน่ายที่จะออกให้ในแต่ละปี จึงทำให้มีการออกใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ด้วยจำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน จึงยากแก่การตรวจสอบว่าจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละแห่งมีใบอนุญาตจำหน่ายหรือไม่ ถูกประเภทหรือไม่ และมีการต่ออายุหรือไม่ ผู้รับใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ขายให้กับเด็กและเยาวชนหรือไม่

- ยังมีจุดอ่อนของการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ ด้านการนำกฎหมายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง การติดตามและเฝ้าระวังการละเมิดข้อกฎหมาย การพิจารณาบทลงโทษ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติกับการควบคุมความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติเป็นแนวทางการควบคุมผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งยุทธศาสตร์นี้ได้รับฉันทามติจากการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ¹ ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2552 โดยมียุทธศาสตร์ในการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลัก มุมมองเชิงนโยบายจากแนวทางของยุทธศาสตร์นี้ สามารถแบ่งเป็นกลไกทางภาครัฐ (Mandatory) และกลไกการมีส่วนร่วมและความสมัครใจ ดังนี้

กลไกทางภาครัฐ	กลไกการมีส่วนร่วมและความสมัครใจ
● ทบทวนและปรับปรุงระบบการออกใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และป้องกันปัญหา ● พิจารณาเพิ่มสถานที่ที่ควบคุมการห้ามจำหน่าย โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ความเสี่ยงสูงหรือที่เยาวชนเข้าถึงได้ง่าย ● พิจารณาเพิ่มเวลาในการห้ามจำหน่าย โดยให้ความสำคัญกับช่วงเวลาที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ช่วงเทศกาลวันหยุดยาว	● พัฒนาประสิทธิภาพของระบบตรวจตรา เฝ้าระวัง ติดตาม และลงโทษการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกเวลา สถานที่ และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด รวมถึงการขายให้กับเด็กและเยาวชน ● สนับสนุนองค์กรส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาระบบการออกใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มาตรการเพื่อการควบคุมจำนวนและความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นมาตรการในการควบคุมปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีประสิทธิผลและมีคุณค่าสูง และเป็นมาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินนโยบายแอลกอฮอล์และมาตรการที่มีประสิทธิผลมาตรการอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย

แนวทางเพื่อแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

- ออกกฎหมายหรือกฎระเบียบในการห้ามขายเฉพาะสถานที่ ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามเทศกาล งานประเพณี กิจกรรมกีฬา/ดนตรี ซึ่งมีแนวโน้มเสี่ยงต่อการเกิดผลกระทบจากการดื่มของผู้เข้าร่วมเทศกาลหรือกิจกรรม อาทิ วันลอยกระทง เทศกาลวันแข่งเรือ การจัดการแข่งขันกีฬา คอนเสิร์ต เป็นต้น
- การเพิ่มการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ เช่น อายุขั้นต่ำของผู้ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การควบคุมเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การลงโทษผู้ไม่มีใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

แนวทางการแก้ปัญหาในระยะกลางและระยะยาว

- กำหนดจำนวนใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสถานที่ตั้งในแต่ละพื้นที่ โดยให้คำนึงถึง
 - ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - การกระจุกตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ของเยาวชน หรือการกระจุกตัวของจุดจำหน่ายในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากอุบัติเหตุจราจร ปัญหาความรุนแรงและการทะเลาะวิวาท
 - ระยะห่าง รัศมีของสถานที่ตั้งที่เหมาะสมระหว่างจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับสถานศึกษา
- การให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่น้อยไปกว่าการสร้างรายได้จากค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - เพิ่มค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาออกใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เข้มงวด เช่น จำนวน/ความหนาแน่น สถานที่ตั้ง พฤติกรรมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้รับใบอนุญาตจำหน่าย เป็นต้น
 - ติดตามเฝ้าระวัง การติดตามประเมินผลการนำนโยบายและกฎหมายไปปฏิบัติ

¹ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติเป็นกระบวนการที่ให้ทุกภาคส่วนในสังคม อันได้แก่ ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรประชาสังคม องค์กรเอกชน นักวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งฝ่ายการเมืองและราชการ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ได้เข้ามาร่วมพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

คำถามคาใจ: ความเชื่อกับความจริง

ความเชื่อ	ความจริง
คนจะคืบ ไม่ว่าจะยากลำบากแค่ไหน ก็จะไม่คืบ	การควบคุมจำนวน/ความหนาแน่นของจุดจำหน่าย ลดความสะดวกสบายในการซื้อ พื้นที่ที่มีจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งอยู่อย่างหนาแน่นสัมพันธ์กับโอกาสที่จะเกิดการดื่มสูงกว่าพื้นที่ที่จำนวน/ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเบาบางกว่า การควบคุมจำนวน/ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายจะทำให้การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องที่ยากลำบากมากขึ้นสำหรับผู้ดื่มทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก/เยาวชน ไม่จำเป็นที่จะซื้อได้เฉพาะในวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด การใช้เวลาเพิ่มขึ้นในการไปถึงจุดจำหน่ายหรืออาจต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการเดินทางไปยังจุดจำหน่าย ซึ่งการควบคุมดังกล่าวจะส่งผลให้โอกาสในการดื่มลดลง ปริมาณดื่มต่อครั้งที่ลดลง และในที่สุดจะทำให้ปริมาณการดื่มในภาพรวมลดลง
การจำกัดจำนวนร้านค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นการทำลายเศรษฐกิจ	สินค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจมากกว่าผลได้ ข้อมูลวิจัยของไทยบ่งชี้ว่า ผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สามารถวัดได้เป็นตัวเงินมากกว่ารายได้จากภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถึง 2 เท่า นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบอื่นๆ ที่ไม่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้ ทั้งปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ความเกี่ยวข้องกับการทำให้ทรัพยากรบุคคลด้อยคุณภาพกว่าที่ควรจะเป็น การสูญเสียทรัพยากรบุคคลของประเทศ ฯลฯ ทั้งนี้ ผลกระทบดังกล่าวเป็นสิ่งที่สังคมต้องแบกรับภาระในการแก้ปัญหา และสิ่งที่ต้องตระหนักคือผลกระทบเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถป้องกันได้ การนำงบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ ไปแก้ปัญหาเหล่านี้ จึงเป็นความสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตราคาต่ำเกินไป การขึ้นค่าธรรมเนียมจะเพิ่มรายได้ให้ประเทศ และจะเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น หากนำรายได้ส่วนนั้นไปช่วยแก้ไขปัญหามาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบันมีราคาถูกมาก ส่งผลให้มีจำนวนร้านค้า/จุดจำหน่ายแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าถึงได้ง่ายขึ้น จึงทำให้การดื่มเพิ่มขึ้นอันส่งผลต่อปัญหาสุขภาพและผลกระทบทางสังคมเพิ่มขึ้น การเพิ่มค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายนั้น หากตั้งค่าธรรมเนียมไว้สูงเพียงพอ นอกจากจะเพิ่มรายได้จากการออกใบอนุญาตจำหน่ายแล้ว ยังส่งผลต่อการควบคุมจำนวนจุดจำหน่ายเนื่องจากจะเพิ่มต้นทุนและเป็นอุปสรรคต่อตัดสินใจจำหน่ายแอลกอฮอล์ของร้านค้า/จุดจำหน่ายบางประเภท
การจำกัดจำนวนร้านค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการค้าขาย	ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ของทางภาครัฐ หากสามารถปรับตัวและปฏิบัติตามได้ก็สามารถทำการค้าขายได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย การจำกัดจำนวนร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างความสงบเรียบร้อยให้กับสังคม ผู้ประกอบการไม่จำเป็นที่จะขายน้อยหรือขายใหญ่ที่ต้องการดำเนินธุรกิจใด ๆ นั้น จำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของทางภาครัฐอยู่แล้ว หากไม่ปฏิบัติตามหรือมีคุณสมบัติไม่เพียงพอ ก็ต้องปรับตัวและปฏิบัติตามกฎหมาย/ข้อบังคับให้ได้ เพื่อที่จะทำธุรกิจได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย หากผู้ประกอบการอยู่ในชุมชนที่รวมกลุ่มกันและมีกฎเกณฑ์สังคมของชุมชนเอง เมื่อผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ได้ ย่อมหมายถึงการเป็นที่ยอมรับในชุมชน แต่หากไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนทำธุรกิจไปโดยไม่ใส่ใจ นอกจากจะไม่เป็นผลดีต่อการค้าขายของตนเองในระยะยาวแล้ว อาจเป็นต้นเหตุของการตั้งปัญหาลังคมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาในชุมชน

ความเชื่อ	ความจริง
การควบคุมจำนวน/ความหนาแน่นอาจทำไม่ได้จริง	<u>การควบคุมจำนวนร้านค้า/จุดจำหน่ายสามารถทำได้ผ่านช่องทางทางกฎหมาย โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และร่วมติดตามเฝ้าระวังการละเมิดกฎหมายโดยภาคประชาสังคม</u> การควบคุมจำนวนและความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถทำได้ผ่านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดสำหรับผู้ที่จะได้รับใบอนุญาตฯ ให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การไม่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง จะนำไปสู่ประสิทธิผลของมาตรการควบคุมจำนวน/จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนหรือการรวมตัวกันของภาคประชาสังคม นอกจากจะทำให้คนในสังคมสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยและจัดการกับปัญหาสังคมได้ เครือข่ายเหล่านี้ยังสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของภาครัฐและชุมชน/สังคมอื่นๆ โดยการติดตามและเฝ้าระวังด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การละเมิดกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการเป็นแกนหลักในการจัดการกับปัญหาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

1. Thomas Babor, R.C., Sally Casswell, Griffith Edwards, Norman Giebrecht, Kathryn Graham, Joel Grube, Linda Hill, Harold Holder, Ross Homel, Michael Livingston, Esa Osterberg, Jurgen Rehm, Robin Room, Ingeborg Rossow, Alcohol No Ordinary Commodity : research and public policy. 2010.
2. Tim Stockwell, J.Z., Scott McDonald, Basia Pakula, Pual Gruenewald, Harold Holder, Changes in per capita alcohol sales during partial privatization of British Columbia's retail alcohol monopoly 2003-2008: a multi-level local area analysis. Addiction, 2009. 104: p. 1827-1836.
3. Taisia Huckle, J.H., Paul Sweetser, Otto Huisman, Sally Casswell, Density of alcohol outlets and teenage drinking: living in an alcogenic environment is associated with higher consumption in a metropolitan setting. Addiction, 2008. 103: p. 1614-1621.
4. Matthias Schonlau, R.S., Thomas A. Farley, Katherine P. Theall, Ricky N. Bluthenthal, Molly Scott, Deborah A. Cohen, Alcohol outlet density and alcohol consumption in Los Angeles county and southern Louisiana Geospatial Health, 2008. 3(1): p. 91-101.
5. E Kuntsche, H.K., G Gmel, Alcohol outlet density, perceived availability and adolescent alcohol use: a multilevel structural equation model. Journal of Epidemiology and Community Health, 2008. 62: p. 811-816.
6. Andrew J. Treno, J.W.G., Scott E. Martin, Alcohol availability as a predictor of youth drinking and driving: a hierarchical analysis of survey and archival data. Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 2003. 27(5): p. 835-840.
7. Luis G. Escobedo, M.O., The relationship between liquor outlet density and injury and violence in New Mexico. Accident Analysis and Prevention, 2002. 34: p. 689-694.
8. Livingston, M., A longitudinal analysis of alcohol outlet density and assault. Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 2008. 32(6): p. 1074-1079.
9. Pual J. Gruenewald, B.F., Lillian Remer, Elizabeth A. LaScala, Andrew Treno, Ecological models of alcohol outlets and violent assaults: crime potentials and geospatial analysis. Addiction, 2006. 101: p. 666-677.
10. Paul J. Gruenewald, L.R., Changes in outlet densities affect violence rates. Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 2006. 30(7): p. 1184-1193.
11. David P. McKinnon, R.S., Katharine A. Taft, Development and applications of a city-level alcohol availability and alcohol problem database. Statistics in Medicine, 1995. 14: p. 591 - 604.
12. Xie X, M.R., Smart RG. , The direct and indirect relationships between alcohol prevention measures and alcoholic liver cirrhosis mortality. J Stud Alcohol, 2000. 61(4): p. 499-506.
13. กรมสรรพสามิต, รายงานผลการจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2540 - 2551 พ.ศ. 2540 - 2551.
14. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ.
15. เครือข่ายวิชาการวิจัยและข้อมูลด้านสารเสพติดในภาคใต้, การเฝ้าระวังพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย. พ.ศ. 2550.
16. พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551.